

ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΑΡΘΡΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τὰ 39 ἄρθρα τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας προήλθον ἐκ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἐπὶ Ἑδουάρδου σι! (1547—1553) τὸ πρῶτον συνταχθέντων 42 ἄρθρων, φέρουσι δὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν «*Ἄρθρα θρησκείας συμφωνηθέντα ὑπὸ τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ τῶν Ἐπισκόπων ἀμφοτέρων τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ ὑπὸ παντὸς τοῦ Κλήρου κατὰ τὴν συνέλευσιν τὴν συνελθούσαν ἐν Λονδίῳ τῷ 1562 πρὸς ἀποφυγὴν διχογνωμιῶν καὶ πρὸς διαμόρφωσιν κοινῆς ὁμολογίας ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ θρησκείαν*». Ὡς ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη τῶν 39 ἄρθρων μαρτυρεῖ ταῦτα ἐσκοποῦν νὰ συνδιαλλάξωσι τὰς ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ μερίδας τῶν συντηρητικῶν Ἐπισκοπιανῶν καὶ τῶν καλβινιζόντων Πουριτανῶν. Δὲν περιέχουσι δέ, κυρίως εἰπεῖν, θετικὴν, ἀλλ' ἀρνητικὴν μᾶλλον διδασκαλίαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀναβαπτιστῶν. Ἐνεκα τοῦ τοιοῦτου χαρακτήρος αὐτῶν καὶ τοῦ σκοποῦ, τὰ ἄρθρα καθίσταντο ἐπιδεκτικὰ διαφόρου ἐρμηνείας. Καὶ ἡ μὲν τῶν καλβινιζόντων μερὶς ἐθεώρει ταῦτα στηριζόμενα ἐπὶ ἀκραιφνοῦς καλβινιστικῆς διδασκαλίας, ἐνῶ ἡ λατινίζουσα συντηρητικὴ μερὶς συνῆγεν ἐκ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν διδασκαλίαν ὅπως ἀντίθετον, θεωροῦσα αὐτὰ οὐχὶ «ἄρθρα πίστεως» ἀλλ' «ἄρθρα θρησκείας» ὡς ἐπιγράφονται, μὴ ἔχοντα διὰ πάντας ὑποχρεωτικὸν δογματικὸν χαρακτῆρα.

Ὁ μαρτυρικῶς τελευτήσας τὸν βίον τῷ 1645 ὑπὲρ τῆς Ἐπισκοπιανῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας Laud, ἐν ὁμιλίᾳ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἱησοῦτιν Fisher ἔλεγεν· «Ἡ Ἀγγλικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐδήλωσεν ὅτι ἕκαστον τῶν ἄρθρων αὐτῆς εἶναι θεμελιῶδες ἄρθρον πίστεως... Τῇ βοηθείᾳ τῶν ἄρθρων τούτων ἐπιδιώκει τὴν ἑαυτῆς μόνον συμφωνίαν». Καὶ ὁ Usher ἀρχιεπίσκοπος Armagh († 1656), εἰς τῶν λογιωτέρων Ἀγγλῶν Ἱεραρχῶν τοῦ παρελθόντος, ἔλεγεν ὡσαύτως «Εἰς οὐδένα ἐπιτρέπομεν ν' ἀποκρούῃ αὐθαιρέτως τὰ 39 ἄρθρα τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ δὲν ἀποβλέπομεν εἰς αὐτὰ ὡς εἰς οὐσιώδη μέρη

τῆς σωτηριώδους πίστεως ἢ ὡς διατάξεις τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ γενικῶς ὡς εἰς εὐσεβεῖς γυνώμας, ἀποσκοπούσας εἰς τὴν τηρησὶν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐνότητος, οὐδένα ὑποχρεοῦμεν νὰ πιστεύῃ εἰς αὐτά, ἀλλὰ μόνον νὰ μὴ ἀντιλέγῃ εἰς αὐτά». Καὶ ὁ τοῦ Chester Ἐπίσκοπος Pearson (†1686) εἰς τῶν ἀπολαύοντων μεγάλου κύρους Ἀγγλῶν θεολόγων ἔλεγεν, «τὸ βιβλίον τῶν ἄρθρων δὲν εἶναι πλήρες σύστημα θεολογίας ἢ σύντομος ἔκθεσις καὶ ἐξηγήσις τῆς ἀναγκαίας χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἀλλ' ἀπαρίθμησις ἀληθειῶν τιῶν, ἃς ἤρ- νοῦντο κατὰ τὴν Μεταρρύθμισιν καὶ μετ' αὐτὴν πρόσωπά τινα, ἅτινα ἔνεκα τῆς ἀρνήσεως ἐκείνης ἐθεοροῦντο ἀκατάλληλα διὰ τὴν ποιμαν- τικὴν διακονίαν ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ Βασι- λείῳ, δ.ὅτι ἠδύνατο διὰ τῶν γνωμῶν αὐτῶν νὰ διαφθείρωσι τὸ ποι- μιον αὐτῶν διὰ τῶν πλανῶν ἢ νὰ παραγάγῃσι ταραχὴν ἐν τῇ Ἐκκλη- σίᾳ ἢ ἐν τῷ Κράτει, νὰ προκαλέσωσι σχίσμα ἢ ἐπανάστασιν.»

Αἱ γῶμαι αὗται σπουδαιότατων Ἀγγλικανῶν, ὡς ἄριστα χαρακτη- ρίζουσι τὰ ἄρθρα ταῦτα καὶ τὴν πρὸς αὐτὰ σχέσιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Νεώτεροι δέ τινες τάσεις ἐν αὐτῇ ἀπεμάκρυναν τὴν συν- τηρητικὴν μερίδα ἀπὸ τῶν 39 ἄρθρων, ἣ ὠδήγησαν αὐτὴν εἰς τὴν ἐρ- μηνεϊάν αὐτῶν συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλη- σίας. Ἡ Εὐαγγελικὴ λεγομένη κίνησις (Evangelical movement) ἐξύ- ψωσε τὸ καταπεσὸν κατὰ τὸν 17. αἰῶνα θρησκευτικὸν αἴσθημα ἐν τῇ ἀγγλικῇ κοινωσίᾳ, ἔδρυσεν τὰς ἱεραποστολάς πρὸς διάδοσιν τοῦ Χριστια- νισμοῦ μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν καὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, συνετέλεσεν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς δουλεμπορίας. Ἡ κίνησις ὅμως ἐκείνη, ἔνεκα τῶν πρακτικῶν αὐτῆς σκοπῶν, ἐξεδήλωσε μεγάλην ἔλλειψιν περὶ τὴν θεο- λογικὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐν γένει ζωὴν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1833 ἤρξατο νέα κίνησις, καθαρῶς θεολογικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ, ἣτις ἤσκησε μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν καὶ διε- μόρφωσεν αὐτὴν ἐσωτερικῶς. Ἡ κίνησις αὕτη εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὰ ὀνόματα «καθολικὴ κίνησις», ἔνεκα τῶν τάσεων αὐτῆς πρὸς ἀποκα- τάστασιν τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. «ὀξφόρδιανὴ κίνη- σις», ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου Ὀξφόρδης, ἐν ᾧ ἐξεδηλώθη καὶ περὶ ὃ ἔκτοτε συγκεντροῦνται, «τρακταριανὴ κίνησις», ἔνεκα τῆς ὑπὸ τῶν διενεργησάντων αὐτὴν δημοσιεύσεως σειρᾶς πραγματικῶν ὑπὸ τὴν ἐπι- γραφὴν «Tracts for the times» πρὸς ὑποστήριξιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ἐκ τινος τῶν ἀρχηγῶν τῆς κινή- σεως, τοῦ E. B. Pusey, αὕτη ἀπεκλήθη καὶ «πουσεϊσμός», ἐκ δὲ τῆς

τάσεως αὐτῆς πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ἀρχαίων τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας «**ριτουαλισμός**», παρ' ἡμῖν δ' ἐν τῇ ὁδοδόξῳ Ἀνατολῇ οἱ ὅλα διὰ αὐτῆς, τοῦτου ἕνεκα, ἐγνώσθησαν καὶ ὑπὸ τ' ὄνομα «**τελετόφιλοι**».

Ἄλλ' ἡ κίνησις παρήγγειεν ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν διάκρισιν τριῶν μερίδων, αἵτινες παραδόξως πῶς παρουσιάσθησαν ὡς τρεῖς Ἐκκλησίαι χωρὶς νὰ ᾧσι τοιαῦται. Ἐκ τῆς προηγηθείσης «**Εὐαγγελικῆς κινήσεως**» οἱ μείναντες πιστοὶ εἰς τὰς τάσεις αὐτῆς ἀπετέλεσαν μερίδα τῆς οὕτω καλουμένης «**Κάτω Ἐκκλησίας**» (Low Church Party), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀγγλοκαθολικὴν μερίδα τῆς «**Ἄνω Ἐκκλησίας**» (High Church Party), ἣτις προῆλθεν ἐκ τῆς ὀξφορδικῆς κινήσεως. Ἐτέρα ἐκκλησιαστικὴ μερίς ἐμορφώθη ἡ τῆς «**Εὐρείας Ἐκκλησίας**» (Broad Church Party), πρὸς ἄρσιν τῆς μεταξὺ τῶν δύο μερίδων ἀντιθέσεως καὶ ἔνωσιν πάντων τῶν μελῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλ' ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ αὗται μερίδες δὲν ἀποτελοῦσιν ἰδίας Ἐκκλησίας. Ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν Ἐκκλησίαν, ἔχουσι τὸ αὐτὸ Εὐχολόγιον (The Book of common Prayer), τὰς αὐτὰς ὁμολογίας πίστεως, τὴν αὐτὴν Ἱεραρχίαν, τοὺς αὐτοὺς ἐκκλησιαστικοὺς νόμους. Ἡ μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ συνίσταται ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ἐν ταῖς τάσεσιν αὐτῶν. Οἱ ὅπαδοι τῆς Κάτω Ἐκκλησίας ἀποδίδουσιν ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν ἀπολυτρωτικὴν θυσίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν θρησκείαν, οἱ δὲ τῆς Εὐρείας Ἐκκλησίας διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ συντηρητικοῦ Γερμανικοῦ Προτεσταντισμοῦ, εὐρύνοντες τὰ δικαιώματα τῆς λογοφροσύνης καὶ τῆς κριτικῆς ἐν τῇ ἐρεῦνῃ τῶν θεολογικῶν ζητημάτων. Ἄλλ' οἱ τῆς Ἄνω Ἐκκλησίας ὅπαδοι ἀποδίδουσιν ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὴν συσσωματωμένην ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν, εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Μυστήρια εἰς τὴν παράδοσιν καὶ τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας. Πιθόδηλον ὅτι οἱ τῆς μερίδος ταύτης ὅπαδοι ζητοῦντες τὴν ἀποκατάστασιν τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν τελετῶν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας διὰ τῶν τάσεων αὐτῶν ἐμελλον νὰ προσεγγίσωσι πρὸς τε τὴν Ρωμαϊκὴν καὶ πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς. Οὐ μόνον ὑπεβοήθησαν τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ παλινόρθωσιν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τινες τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Newman, προσῆλθον εἰς αὐτήν. Ἔτεροι τῶν τῆς μερίδος τῆς Ἄνω Ἐκκλησίας στραφέντες πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐζήτησαν τὴν μετ' αὐτῆς ἔνωσιν, βραδύτερον δὲ τινες, ἐν οἷς καὶ ὁ Overbeck, προσῆλθον εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Τὰ 36 ἄρθρα ἐξεπλήρωσαν νέαν ἀποστολὴν, συγκρατήσαντα τὴν ἐνότητά τῆς οὐτως διαιρεθείσης Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὡς ἦτο ἀκόλουθον ἢ τῆς Ἄνω Ἐκκλησίας ἢ ἠρμήνευσαν αὐτὰ συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἢ ἐντελῶς ἐξ αὐτῶν ἀπεμακρύνθησαν. Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, ἣτις καὶ πρότερον δὲν ἐθεώρει αὐτὰ ὑποχρεωτικὸν δογματικὸν μνημεῖον, ἐπιτρέπουσα τὴν ἐλευθέραν αὐτῶν ἐρμηνείαν, πολλῶ μᾶλλον νῦν δὲν ἐπέβαλεν αὐτὰ ὡς τοιοῦτο. Κατὰ τὴν ἐν Λαμβηθῶ συνέλευσιν τοῦ 1888-89 ὁμοφώνως ὑπὸ τῶν παρεδρευόντων 154 Ἐπισκόπων ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἐξῆς πρότασις τοῦ προεδρεύοντος ἀρχιεπισκόπου Καντερβουρίας Benson «Προκειμένον περὶ τῶν νεωστὶ ἰδρυομένων Ἐκκλησιῶν, ἰδίως ἐν μὴ χριστιανικαῖς χώραις, πρὸς ἀναγνώρισιν αὐτῶν, ὡς διατελουσῶν ἐν ἐπικοινωνίᾳ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἰδίᾳ πρὸς λῆψιν τῆς χειροτονίας παρ' ἡμῶν διὰ τὴν ἐπισκοπικὴν αὐτῶν διαδοχὴν, πρὸ παντὸς δέον νὰ ζητήσωμεν παρ' αὐτῶν ἰκανοποιητικὴν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τηροῦσιν οὐσιωδῶς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μεθ' ἡμῶν διδασκαλίαν καὶ ὅτι ὁ Κληρὸς αὐτῶν ὑπογράφει ἄρθρα σύμφωνα πρὸς τὰς σαφεῖς δηλώσεις τῶν ἰδίων ἡμῶν ὑποδειγμάτων τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς λατρείας. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ὑποχρεῶνται εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῶν λθ'. ἄρθρων τῆς θρησκείας». Ταῦτα σημαίνουσι ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας δὲν θεωροῦσι τὰ 39 ἄρθρα θρησκείας διὰ τὰς ἰδρυομένας Ἐκκλησίας *conditio sine qua non* τῆς ἀναγνώρισεως καὶ ἀποδοχῆς αὐτῶν ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ ἐκκλησιαστικῇ κοινωνίᾳ, ἐπομένως δὲν θεωροῦσι τὰ ἄρθρα ταῦτα ὡς ἀπαραίτητα καὶ ὑποχρεωτικὰ «ἄρθρα πίστεως». Ὡς δ' ἐσημείωσεν ὁ F. W. Puller, ἐξ οὗ τὰς ἀνωτέρω δηλώσεις ἀρυσόμεθα, τὰ ἄρθρα ταῦτα ἐν συνόλῳ ἐξεταζόμενα «εἶναι μᾶλλον ἄρθρα εἰρήνης καὶ εὐσεβοῦς συμφωνίας ἢ ἄρθρα πίστεως· τοιαῦτα δὲ πάντοτε ἐθεωροῦντο». ¹⁾

Ἐκ τούτων εὐνόητον καθίσταται ὅτι δὲν δύνανται τὰ ἄρθρα ταῦτα νὰ θεωρῶνται ἀσφαλὲς κριτήριον τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας.

† A. N.